

มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการบริหารจัดการมรดกโลกทางวัฒนธรรม ในประเทศไทย

สุรัตนา อินทรกุล¹

พินิจ ทิพย์มณี²

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาประวัติ แนวคิด เกี่ยวกับมรดกโลกทางวัฒนธรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุ รวมถึงศึกษาปัญหาในการขึ้นทะเบียนมรดกโลกทางวัฒนธรรมในประเทศไทย ทั้งนี้ ได้ศึกษากฎหมายหลายฉบับ กล่าวคือ กฎหมายเกี่ยวกับโบราณสถาน กฎหมายผังเมือง กฎหมายสิ่งแวดล้อม กฎหมายควบคุมอาคาร กฎหมายโรงแรม เป็นต้น โดยพบว่ากฎหมายที่บังคับใช้เป็นหลักก็คือ พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2535)

ดังนั้น เมื่อประเทศไทยมีมรดกทางวัฒนธรรมอยู่หลายสถานที่ที่เข้าหลักเกณฑ์ที่จะขึ้นทะเบียนมรดกโลก แต่ก็มีปัญหาด้านกฎหมายที่มีผลกระทบกับมรดกโลกทางวัฒนธรรมหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการขอขึ้นทะเบียนมรดกโลกทางวัฒนธรรม ปัญหาที่เกี่ยวกับพื้นที่มรดกโลกของประเทศไทยที่เสี่ยงต่อการถูกถอดถอนจากการเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม ปัญหาอำนาจทับซ้อนของเจ้าหน้าที่รัฐ ปัญหาทางกฎหมายในการประกอบธุรกิจเชิงโรงแรมบริเวณโดยรอบมรดกโลกทางวัฒนธรรมในประเทศไทย ปัญหาการฝ่าฝืนกฎหมายและมาตรการการกำหนดโทษเพื่อคุ้มครองมรดกโลกทางวัฒนธรรมในประเทศไทย และปัญหาการขาดการสนับสนุนจากภาครัฐ ซึ่งจึงได้ทำการวิเคราะห์ปัญหาเปรียบเทียบกับกฎหมายของประเทศไทยกับอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกโลกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติรวมถึงกฎหมายต่างประเทศ

ผู้เขียนจึงมีความเห็นควรที่ปรับปรุงและแก้ไขพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2535) ที่เกี่ยวกับมรดกโลกทางวัฒนธรรม และควรมีการกำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานอย่างชัดเจนไม่ให้เกิดการทับซ้อน โดยแบ่งอำนาจของเจ้าหน้าที่กรมศิลปากรกับเจ้าพนักงานท้องถิ่น และรัฐควรให้การสนับสนุนทั้งด้านวิชาการ

¹ นักศึกษาหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

² อาจารย์ที่ปรึกษา

งบประมาณ แก่ชุมชนโดยรอบมรดกโลกทางวัฒนธรรมเพื่อเป็นการอนุรักษ์โดยชุมชนโดยรอบอย่างยั่งยืน
ที่ยังตระหนักถึงความสำคัญของการเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมอีกด้วย

ABSTRACT

The objective of this thesis is to study the background and concepts of cultural heritage, ancient monuments, and antiques as well as problems found in registration of cultural heritage in Thailand. In this regard, many laws have been examined, including those applicable to archaeological sites, town planning, environment, building control, hotels, etc. It is found that the main law enforced is the Act on Ancient Monuments, Antiques, Objects of Art and National Museums, B.E. 2504 (A.D. 1961) (as amended by the Act on Ancient Monuments, Antiques, Objects of Art and National Museums, No. 2, B.E. 2535 (A.D 1992)).

Thailand has many cultural heritage sites that meet the world heritage criteria, but there are many law-related problems affecting their status as world cultural heritage, such as application for world cultural heritage status, the risk of Thailand's world heritage sites being removed from the cultural heritage list, redundancy of power of government officials, hotel operations in the areas close to cultural heritage sites in Thailand, violation of laws and imposition of punishments for protection of Thailand's cultural heritage sites, and lack of support from the public sector. Thus, a comparison between Thai laws and the Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage as well as concerned international laws was analyzed.

It is recommended that the Act on Ancient Monuments, Antiques, Objects of Art and National Museums, B.E. 2504 (A.D. 1961) (as amended by the Act on Ancient Monuments, Antiques, Objects of Art and National Museums, No. 2, B.E. 2535 (A.D 1992)), in relation to world cultural heritage should be revised and amended. Furthermore, the power of concerned officials should also be clearly determined to avoid any redundancy by separating between the powers of officials of the Departments of Fine Arts and local officials. Moreover, the government should provide academic and financial support for the communities around the world cultural heritage sites to promote sustainable conservation by the local communities and to make local people realize the importance of being the world cultural heritage.

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาประวัติ แนวคิด เกี่ยวกับมรดกโลกทางวัฒนธรรมและพื้นที่เอกชนโดยรอบ
2. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการบริหารจัดการมรดกโลกทางวัฒนธรรมของประเทศไทยและกฎหมายต่างประเทศ
3. เพื่อศึกษาปัญหาและวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการบริหารจัดการมรดกโลกทางวัฒนธรรมในประเทศไทยและพื้นที่เอกชนโดยรอบ
4. เพื่อศึกษาเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมรดกโลกทางวัฒนธรรมในประเทศไทยและพื้นที่เอกชนโดยรอบ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน อันเป็นที่ภาคภูมิใจของคนในชาติ ในแต่ละช่วงเวลาในอาณาจักรต่างๆ โดยมีความรุ่งเรือง ทั้งด้านวัฒนธรรม เศรษฐกิจและสังคมอันเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละสมัย อันเป็นมรดกโลก โดยที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมให้แก่ชนรุ่นหลังได้ศึกษาและซึมซับวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ อีกทั้งยังมีโบราณสถาน โบราณวัตถุ อันทรงคุณค่าอันไม่อาจประเมินค่าได้ ไม่ว่าจะเป็นอาณาจักรสุโขทัย อาณาจักรล้านนา หรืออาณาจักรอยุธยา เป็นต้น

มรดกทางวัฒนธรรมต่างๆ ที่บรรพชนได้ส่งผ่านมาให้ ทำให้เกิดมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญให้แก่ประเทศไทยไม่ว่าจะเป็น

1. เมืองประวัติศาสตร์สุโขทัยและเมืองบริวาร ได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกในปี พ.ศ.2534 โดยมีโบราณสถานที่สำคัญอยู่ 3 แห่ง ก็คือ อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร ซึ่งทั้ง 3 แห่งนี้แสดงให้เห็นถึงร่องรอยอารยธรรมโบราณที่เป็นเสน่ห์อันงดงามและทรงคุณค่าของอาณาจักรสุโขทัยไทยในอดีต เริ่มต้นจากอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย

อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย เป็นโบราณสถานที่มีศิลปะในยุคสุโขทัย ภายในยังคงเหลือร่องรอยพระราชวังและวัดอีก 26 แห่ง ซึ่งวัดที่ใหญ่และสำคัญที่สุด ก็คือ “วัดมหาธาตุ” ซึ่งมีพระเจดีย์มหาธาตุทรงดอกบัวตูมหรือทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ที่เป็นศิลปะงดงามแบบสุโขทัยแท้ รวมไปถึงวัดตระพังเงิน วัดสระศรี วัดศรีสวาย ฯลฯ ที่ตั้งอยู่ในเขตกำแพงเมืองเก่าชั้นใน ส่วนนอกกำแพงเมืองด้านเหนือก็มีอีกหลายสถานที่ที่นับว่าน่าสนใจไม่แพ้กัน เช่น วัดศรีชุม วัดพระพายหลวง และแหล่งโบราณคดีเครื่องปั้นดินเผาสุโขทัย (เตาทุเรียง) รวมไปถึงบริเวณนอกกำแพงเมืองด้านตะวันตก ด้านใต้ และด้านตะวันออก ก็มีแหล่งโบราณสถานอีกมากมาย

อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย แหล่งมรดกโลกอีกแห่งหนึ่งในเขตกำแพงเมืองเก่า ตั้งอยู่ในอำเภอศรีสัชนาลัย บริเวณที่เรียกว่า "แก่งหลวง" ห่างจากตัวเมืองไปประมาณ 50 กิโลเมตร เดิมชื่อว่า "เมืองเซียง" แล้วภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็น "ศรีสัชนาลัย" ในสมัยกษัตริย์ราชวงศ์พระร่วงขึ้นครองกรุงสุโขทัย และได้สร้างเมืองขึ้นใหม่เป็นศูนย์กลางการปกครองแทนเมืองเซียง ซึ่งภายในบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์มีโบราณสถานและโบราณวัตถุทั้งหมดมากมาย 215 แห่ง สํารวจค้นพบแล้ว 204 แห่ง ซึ่งมีวัดที่สำคัญที่สุดก็คือ "วัดช้างล้อม" ที่มีเจดีย์ประธานทรงลังกา และที่ฐานเจดีย์มีช้างปูนปั้นยืนหันหลังชนผนังเจดีย์อยู่โดยรอบจำนวน 39 เชือก ถือเป็นสถาปัตยกรรมโบราณที่สวยงามมาก ๆ นอกจากนี้ยังมีจุดท่องเที่ยวที่สำคัญอีกหลายจุด เช่น วัดเจดีย์เจ็ดแถว วัดเขาพนมเพลิง วัดเขาสุวรรณคีรี วัดสวนแก้วอุทยานใหญ่ วัดสวนแก้วอุทยานน้อย วัดนางพญา รวมไปถึงวัดชุมชนอีกด้วย

สุดท้ายคือ อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร ห่างจากจังหวัดสุโขทัยไม่มากเท่าไรนัก มีศิลปะและสถาปัตยกรรมลักษณะเดียวกับที่ปรากฏอยู่ในอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น ทั้งในด้านการใช้วัสดุศิลาแลงเป็นวัสดุก่อสร้างรูปแบบทางศิลปกรรมเป็นของแท้แต่ดั้งเดิมที่แสดงถึงฝีมือและความเชื่อของบรรพชนในอดีต ตลอดจนโบราณสถานรวมกลุ่มหนาแน่นในบริเวณป่าธรรมชาติ ซึ่งยังคงบรรยากาศพุทธสถานเขตรัญญาวิสัยดังเช่นในอดีตได้อย่างงดงาม โดยสถานที่ที่น่าสนใจในเขต อุทยานก็มีให้เที่ยวชมมากมาย เช่น "วัดพระแก้ว" เป็นวัดที่มีขนาดใหญ่ที่สุดของกลุ่มโบราณสถานในอุทยานและสำคัญมากในอดีต วัดพระธาตุ เป็นวัดหลวงโบราณประจำเมืองกำแพงเพชร วิังโบราณหรือสระมน ศาลพระอิศวร วัดพระนอน วัดพระสี่อิริยาบถ ตลอดจนวัดช้างรอบ ฯลฯ

2. นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ตั้งอยู่ภายในเกาะเมืองอยุธยา เขตเทศบาลเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยถือเป็นราชธานีเก่าแก่อันยิ่งใหญ่ที่สืบเนื่องยาวนานกว่า 417 ปี และมีความเจริญรุ่งเรืองที่สุดแห่งหนึ่งในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ โดยมีศิลปวัฒนธรรมอันยิ่งใหญ่งดงาม และทรงคุณค่า ทั้งวิถีอารามหรือแม้แต่ความสง่างามของปราสาทราชวัง ป้อมปราการ บ้านเรือนที่อยู่อาศัยและวิถีชีวิตของชาวกรุงศรีอยุธยาในอดีต ตลอดจนผลงานด้านสถาปัตยกรรม จิตรกรรม ประติมากรรม ประณีตศิลป์ และวรรณกรรม ฯลฯ ส่วนแต่เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นได้ถึงอารยธรรมและความเจริญรุ่งเรือง โดยราชธานีแห่งนี้ได้รับการเชิดชูคุณค่าไว้ในบัญชีรายชื่อแหล่งมรดกโลกขององค์การยูเนสโกในปี พ.ศ.2534

3. แหล่งโบราณคดีบ้านเชียง ตั้งอยู่ที่บ้านเชียง ตำบลบ้านเชียง อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี โดยได้รับการขึ้นทะเบียนให้เป็นมรดกโลกในปี พ.ศ. 2535 เป็นแหล่งโบราณคดีก่อนประวัติศาสตร์แห่งแรกที่มีความสำคัญในแถบเอเชียอาคเนย์และมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักไปทั่วโลกเป็นแหล่งที่พบว่ามีการทำสําริดเหล็ก และเครื่องประดับโลหะบ้านเชียงรุ่นแรกๆที่แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาเทคโนโลยีระดับท้องถิ่น พบ

ภาษาซึ่งลายขลุ่ยซัดขั้วคัมมัน ลายเขียนสีแดงอันเลื่องลือจำนวนมาก และหลักฐานการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์
เก่าแก่แห่งหนึ่ง

ในปัจจุบันนี้ ทั้ง 3 แห่งได้ขึ้นทะเบียนมรดกโลกทางวัฒนธรรม แต่ก็ยังมีมรดกทางวัฒนธรรม
หลายแห่งที่มีสิทธิในการขอจดทะเบียนเป็นมรดกโลก โดยอยู่ในบัญชีรายชื่อเบื้องต้น ก่อนเสนอชื่อจด
ทะเบียนเป็นมรดกโลก ดังนี้

1. เชียงใหม่ นครหลวงแห่งล้านนา ได้ขึ้นทะเบียนบัญชีรายชื่อเบื้องต้นประเภทมรดกโลกทาง
วัฒนธรรม เมื่อปี พ.ศ.2558 โดยเสนอเป็นแบบกลุ่ม 6 กลุ่ม โดยสถานที่ทั้ง 6 ชุดนี้มีความสัมพันธ์และ
เกี่ยวข้องกัน แสดงถึงคุณค่ายอดเยี่ยมในระดับสากลของเชียงใหม่ ในฐานะเมืองหลวงของอาณาจักรล้านนา
ซึ่งสถาปนาและคงอยู่ยาวนานผ่านประวัติศาสตร์จนถึงทุกวันนี้กว่า 700 ปีสถานที่สำคัญ 6 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่ม 1 พื้นที่ทางวัฒนธรรมของเมืองเชียงใหม่เก่า ประกอบด้วย วัดพระธาตุดอยสุเทพ

อุทยานฯ ดอยสุเทพ-ปุย เวียงเจ็ดลิน แม่น้ำปิง ลำน้ำแม่ท่า

กลุ่ม 2 ประกอบด้วย ชุมประคูเมืองทั้ง 5 ประคู และ 4 แจ่ง ประกอบไปด้วย

1) ประคูเชียงใหม่ ประคูท่าแพ ประคูสวนปรุง ประคูช้างเผือก ประคูสวนดอก

2) แจ่งศรีภูมิ แจ่งกะต้ำหรือแจ่งชะต้ำ แจ่งกู่เฮือง แจ่งหัวลิน

กลุ่ม 3 มีกำแพงเมืองชั้นนอก ซึ่งเรียกว่า "กำแพงดิน"

กลุ่ม 4 วัดและ โบราณสถานต่างๆ ในกำแพงเมืองชั้นใน เช่น วัดเจ็ดยี่หลวง

กลุ่ม 5 วัดนอกกำแพงเมือง เช่น วัดโลกโมฬี วัดเจ็ดยอด และสถานที่นอกตัวเมืองเชียงใหม่

อย่างเวียงกุมกาม ปัจจุบันเป็นอุทยานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี

กลุ่ม 6 อนุสรณ์สถานร่วมสมัย แสดงให้เห็นการเผยแพร่ศาสนาเข้ามาในเชียงใหม่ตั้งแต่
สมัยรัชกาลที่ 5 อาทิ อาคารเรียนแห่งแรกของปรินส์รอยแยลส์วิทยาลัย โบสถ์ซิกข์แห่งแรก วัดศาลเจ้าใน
ชุมชนจีนแห่งแรก

2. เส้นทางวัฒนธรรมพิมาย ปราสาทพนมรุ้ง ปราสาทเมืองต่ำ อยู่ในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์
นครราชสีมา และสุรินทร์ ขึ้นทะเบียนประเภทมรดกโลกทางวัฒนธรรม เมื่อปี พ.ศ.2547 โดยในเส้นทางนี้
ประกอบด้วยปราสาทหินสำคัญ 3 แห่ง คือ

ปราสาทหินพิมาย อยู่ในอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย อ.พิมาย จ.นครราชสีมา สร้างขึ้นราวพุทธ
ศตวรรษที่ 16 - 17 ด้วยศิลปะแบบปาปวน แบ่งเป็น 3 ส่วนคือ ลานชั้นใน โอดเด่นไปด้วยปราสาทประธานหิน
ทรายสีขาวหน้าบันและทับหลังส่วนใหญ่สลักเป็นภาพเล่าเรื่องรามายณะและกฤษณะชาดก ลานชั้นนอก
ประกอบด้วยบรรณาลัยสองหลังมีสระน้ำอยู่ทั้งสี่มุม และกำแพงล้อมรอบลานชั้นนอก ถัดจากกำแพงด้าน
นอกออกไปมีกำแพงล้อมรอบอีกชั้นหนึ่ง ปราสาทหินพนมรุ้ง อ.เฉลิมพระเกียรติ จ.บุรีรัมย์ ตั้งอยู่บนยอดเขา
พนมรุ้งสูงอดีตภูเขาไฟที่ดับสนิท สร้างขึ้นจากหินทรายสีชมพู เป็นเทวสถานในศาสนาฮินดู ลัทธิไศวนิกาย

เริ่มสร้างในราวพุทธศตวรรษที่ 15 และมีการบูรณะก่อสร้างต่อเนื่องกันมาหลายสมัย ปราสาทหินพนมรุ้ง โคนเด่นไปด้วยตัวปราสาทที่ตั้งอยู่บนยอดเขาตามคติจักรวาล มี “ทับหลังนารายณ์บรรทมสินธุ์” อันโด่งดัง สวยงามเป็นหนึ่งในสิ่งชูโรง พร้อมด้วยลวดลายสลักหินอันวิจิตรสวยงามอีกมากมาย นอกจากนี้ทุกๆ ปี ในช่วงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 5 ปราสาทหินพนมรุ้งจะเกิดปรากฏการณ์แสงอาทิตย์ส่องตรงลอดทะลุประตูทั้ง 15 ช่อง ที่มีคนเดินทางไปชมกันอย่างเนืองแน่น

ปราสาทเมืองต่ำ ตั้งอยู่ที่ อ.ประโคนชัย จ.บุรีรัมย์ สร้างขึ้นราวพุทธศตวรรษที่ 16-17 เป็นปราสาทอิฐศิลปะขอมแบบบาปวน มีเนินปราสาทเป็นรูปสี่เหลี่ยม มีสระน้ำล้อมรอบ ความเด่นของปราสาทคือ มีการจำหลักส่วนต่าง ๆ ด้วยลวดลายอันประณีตสวยงาม อยู่ใกล้กับโบราณสถานที่สำคัญหลายอย่าง เช่น สระน้ำขนาดใหญ่ ขอบสระกรุด้วยศิลาแลงสอกลงไปถึงพื้นดินเดิม สระนี้มีน้ำขังอยู่ตลอดปี

3. **วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร นครศรีธรรมราช** อยู่ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ขึ้นทะเบียนบัญชีรายชื่อเบื้องต้นประเภทมรดกโลกทางวัฒนธรรม เมื่อปี พ.ศ.2555 โดยภายในวัดประดิษฐานพระบรมธาตุเมืองนคร หรือ “พระมหาธาตุเมืองนคร” หรือ “พระบรมธาตุเจดีย์” ตามตำนานเล่าว่า สร้างขึ้นครั้งแรกประมาณ ปี พ.ศ. 854 ด้วยศิลปะแบบศรีวิชัย ภายในบรรจุพระทันตธาตุ (ส่วนฟันของพระพุทธเจ้า)พระบรมธาตุเมืองนคร ได้รับการเรียกขานว่าเป็น “พระธาตุทองคำ” เนื่องจากปลียอดหุ้มด้วยทองคำเหลืองอร่าม ขณะที่ยามแสงแดดตกต้ององค์พระธาตุ เหลืออมเงากลบ تابทอดไม่ถึงพื้นจนดูเหมือนพระธาตุไม่มีเงา จึงทำให้ได้รับการเรียกขานว่าเป็น “พระธาตุไร้เงา” อีกฉายาหนึ่งพระบรมธาตุเมืองนคร ถือเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวนครศรีธรรมราช เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์สำคัญของภาคใต้ และของพุทธศาสนิกชนทั่วไป ซึ่งไม่เฉพาะแค่ชาวไทยเท่านั้น หากแต่เป็นที่เคารพศรัทธาของชาวจีน มาเลเซีย สิงคโปร์ ที่นิยมเดินทางมาสักการะบูชากันอย่างต่อเนื่อง

4. **อุทยานประวัติศาสตร์ภูพระบาท** ขึ้นทะเบียนบัญชีรายชื่อเบื้องต้นประเภทมรดกโลกทางวัฒนธรรม เมื่อปี พ.ศ.2547 ตั้งอยู่ในจังหวัดอุดรธานี เป็นสถานที่อันแสดงถึงอารยธรรมของมนุษย์ และการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิประเทศ ซึ่งมีโครงสร้างส่วนใหญ่เป็นหินทรายที่ถูกขัดเกลามาจากขบวนการกัดกร่อนทางธรรมชาติ ทำให้เกิดเป็นโขดหินน้อยใหญ่รูปร่างต่างๆ กัน ปรากฏเป็นหลักฐานเกี่ยวกับ ชีวิตผู้คนในอดีตที่น่าสนใจหลายแห่ง พระพุทธบาทบัวบก เป็นบริเวณที่พบรอยพระพุทธบาทนี้มีฝักหน่อหรือบัวบกขึ้นอยู่มาก พระพุทธบาทหลังเต่า อยู่ใกล้กับเพิงหินธรรมชาติรูปร่างคล้ายเต่าจึงเป็นที่มาของชื่อ พระพุทธบาทบัวบาน เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธบาทจำลองอันเก่าแก่ และมีการขุดค้นพบใบเสมาที่ทำด้วยหินเป็นจำนวนมาก ใบเสมาเหล่านี้สลักเป็นรูปบุคคล ศิลปะสมัยทวารวดี

5. **พระธาตุพนม และสิ่งก่อสร้างทางประวัติศาสตร์และภูมิทัศน์ที่เกี่ยวข้อง** ขึ้นทะเบียนประเภทมรดกโลกทางวัฒนธรรม เมื่อปี พ.ศ.2560 พระธาตุพนมตั้งอยู่บริเวณวัดพระธาตุพนม จังหวัดนครพนม อยู่ทางทิศตะวันตกของแม่น้ำโขงมีระยะห่าง 600 เมตร ตามความเชื่อพื้นถิ่นเชื่อว่าพระธาตุสร้าง โดยพระ

มหากัสสปะ พระอัครสาวกของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพื่อประดิษฐาน พระอัฐิธาตุ (กระดูกส่วนหน้าอก) ของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าภายหลังจากปรินิพพานแล้ว 8 ปี โดยเป็นพระธาตุที่เก่าแก่ที่สุดแห่งหนึ่งในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยและในลุ่มแม่น้ำโขงตอนกลาง ซึ่งพระธาตุได้รับการบูรณะและสักการะบูชาจากประชาชนหลากหลายเชื้อชาติและภูมิภาคต่างๆ มาตลอดระยะเวลาหลายพันปี จึงถือว่าเป็นศาสนสถานที่มีคุณค่าโดดเด่น เป็นสากลมีคุณสมบัติในการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกของยูเนสโก

ประเทศไทยมีมรดกทางวัฒนธรรมอยู่หลายสถานที่ที่เข้าหลักเกณฑ์ที่จะขึ้นทะเบียนมรดกโลก แต่ก็มีปัญหาด้านกฎหมายที่มีผลกระทบกับมรดกโลกทางวัฒนธรรมหลายประการ

ปัญหาประการที่หนึ่ง เป็นปัญหาการขอขึ้นทะเบียนมรดกโลกทางวัฒนธรรม จะเห็นได้ว่าประเทศไทย มีโบราณสถาน และวัฒนธรรมที่สามารถขึ้นทะเบียนมรดกโลกทางวัฒนธรรมไทยหลายสถานที่ แต่การขึ้นทะเบียนมรดกโลกทางวัฒนธรรมมีขั้นตอนและหลักการตามอนุสัญญาอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกโลกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ ค.ศ.1972(Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage 1972) ซึ่งไม่ใช่ว่ามีการขึ้นทะเบียนอยู่ในบัญชีรายชื่อเบื้องต้นแล้วจะได้ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมทุกสถานที่ ต้องเข้าเงื่อนไขหลักเกณฑ์ตามอนุสัญญา แต่ประเทศไทยกลับพบปัญหาในการขึ้นทะเบียนไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับพื้นที่เอกชน โดยรอบ รวมถึงปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

รอบๆมรดกโลกทางวัฒนธรรม ซึ่งส่งผลทำให้เอกลักษณ์ ภูมิทัศน์ต่างๆผิดเพี้ยนไม่เข้าหลักเกณฑ์ในอนุสัญญาฯ ทำให้การขึ้นทะเบียนเกิดปัญหาและยากขึ้น

ปัญหาประการที่สอง เป็นปัญหาที่เกี่ยวกับพื้นที่มรดกโลกของประเทศไทย ที่เสี่ยงต่อการถูกถอดถอนจากการเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็น เมืองประวัติศาสตร์สุโขทัยและบริวาร นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา แหล่งโบราณคดีบ้านเชียง แม้ว่าประเทศไทยจะได้ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมแล้ว แต่ก็ไม่สามารถนิ่งนอนใจว่าเมื่อขึ้นทะเบียนแล้วจะไม่ถูกถอดถอน แต่หากมีปัญหาไม่เข้าหลักเกณฑ์ตามอนุสัญญาฯ ย่อมส่งผลให้อาจทำให้มีสิทธิได้รับการพิจารณาให้ถอดถอนได้ โดยปัญหาประการสำคัญของประเทศไทย คงหนีไม่พ้นปัญหาการบุกรุกของเอกชน ปัญหาสิ่งแวดล้อม เช่น ขยะ น้ำท่วม เป็นต้น

ปัญหาประการที่สาม ในปัจจุบันแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมที่ได้กล่าวมานั้นได้รับผลกระทบจากภัยคุกคามเพิ่มมากขึ้น กฎหมายจึงเป็นเครื่องมือในการเข้ามาช่วยดูแล รักษาป้องกัน ในการคุ้มครองโบราณสถานที่เป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม แต่ก็มีปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับอำนาจหน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่รัฐที่ต้องบังคับใช้กฎหมาย จะพบว่ามีทับซ้อนระหว่างหน่วยงานของกรมศิลปากร และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น โดยไม่มีการแบ่งอำนาจหน้าที่อย่างชัดเจน ทำให้การบริหารจัดการมรดกโลกทางวัฒนธรรมในประเทศไทยไม่เต็มประสิทธิภาพ

ปัญหาประการที่สี่ เมื่อมีการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม หรืออยู่ในบัญชีรายชื่อเบื้องต้น ทำให้การท่องเที่ยวที่ยังสถานที่ดังกล่าวนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น เพราะการขึ้นทะเบียนมรดกโลกทำให้สถานที่เหล่านั้นน่าสนใจและน่าท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น นักท่องเที่ยวเมื่อมาเที่ยวย่อมมีการเข้าพักโรงแรม ทำให้เกิดโรงแรมเพิ่มมากขึ้น เหตุนี้ทำให้ธุรกิจที่พักอาศัยเชิงโรงแรมเกิดขึ้นมากมายและเป็นที่ยอมรับกับนักท่องเที่ยวมากขึ้น โดยเฉพาะธุรกิจเซอร์วิสอพาร์ทเมนท์ แต่ธุรกิจเชิงโรงแรมประเภทนี้เป็นกรณีที่อยู่ช่องว่างทางกฎหมายโรงแรม และทำให้การคุ้มครองนักท่องเที่ยวเกิดความไม่ครอบคลุมชัดเจน หากเกิดปัญหาทางกฎหมายย่อมส่งผลต่อ

ภาพลักษณ์เมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม

ปัญหาประการที่ห้า เมื่อมีการกระทำความผิดต่อโบราณสถานและโบราณวัตถุทำให้เกิดความเสียหายต่อมรดกทางวัฒนธรรมของประเทศไทย อันส่งผลให้เกิดเป็นปัญหาที่แม่โขงจะสูงทั้งทางอาญาและทางแพ่ง แต่ก็ยังไม่เพียงพอในการป้องปรามปัญหาดังกล่าวให้ลดลงทำให้โบราณสถาน โบราณวัตถุของประเทศไทย ถูกทำลายและสูญหายไป จึงต้องทำการศึกษาถึงการลงโทษในทางแพ่งเพื่อเป็นการป้องปรามไม่ให้เกิดความเสียหายกับมรดกโลกทางวัฒนธรรม ซึ่งหากเกิดความเสียหายจะเป็นความเสียหายที่ยากจะฟื้นฟู

ปัญหาประการสุดท้ายจากการให้สัตยาบันเพื่อเข้าเป็นรัฐภาคีสมาชิกในอนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลก และมีการขึ้นทะเบียนมรดกโลกทางวัฒนธรรมในประเทศไทย จะพบปัญหาการขาดการสนับสนุนจากภาครัฐ โดยไม่ปฏิบัติตามอนุสัญญาไม่ว่าจะการขาดการสนับสนุนทางด้านวิชาการอย่างเพียงพอ หรือการเข้าถึงของภาคประชาชน ทำให้การอนุรักษ์โบราณสถาน และการมีจิตสำนึกของประชาชนมีไม่มากพอ

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาถึงความสำคัญ ปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายในการบริหารจัดการมรดกโลกทางวัฒนธรรมรวมถึงบัญชีรายชื่อเบื้องต้นของโบราณสถานที่สำคัญในประเทศไทย จึงได้มีการประมวลเป็นข้อเสนอแนะที่สำคัญ ดังนี้

1) ควรที่ปรับปรุงและแก้ไขพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2535) โดยเพิ่มในส่วนเกี่ยวกับการจัดการมรดกโลกทางวัฒนธรรมเป็นการเฉพาะ

โดยจากการขึ้นทะเบียนมรดกโลกทางวัฒนธรรมของประเทศไทยมีปัญหาพื้นที่ทับซ้อนระหว่างเอกชนกับมรดกโลกทางวัฒนธรรม เพราะการกำหนดขอบเขตที่เป็นป้ายกำหนดเขตอาจไม่มีความชัดเจน ส่งผลให้มีความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับหน่วยงานของรัฐ การที่รัฐจะใช้มาตรการเด็ดขาดก็ต้องเป็นกรณีการที่เอกชนบุกรุกทำลายอันส่งผลกับมรดกโลกทางวัฒนธรรมโดยตรง แต่หากอาคารของเอกชนใน

พื้นที่โดยรอบไม่ส่งผลโดยตรงทางภาครัฐควรมีให้ชุมชนอยู่ได้โดยโดยการกำหนดแบบผังเมืองไม่ให้มีการก่อสร้างที่ทำให้มีผลกระทบต่อมรดกโลกทางวัฒนธรรม และเมื่อรัฐได้จัดการประสานผลประโยชน์กับเอกชนแล้วรัฐควรมาตรการสนับสนุนงบประมาณในการอนุรักษ์อาคารเพื่อให้สอดคล้องกับมรดกโลกทางวัฒนธรรม เพื่อให้ชุมชนโดยรอบอยู่กับมรดกโลกทางวัฒนธรรมโดยไม่ทำลายอัตลักษณ์ของมรดกโลกทางวัฒนธรรมนั้น

และจากการศึกษาควรมีการกำหนดผังเมืองแบบกำหนดโซนแบบแบ่งเขต ตามที่ศึกษาจากโบราณสถานเมืองสอยอัน ประเทศเวียดนาม มีรายละเอียดดังนี้

เขตที่ 1 เขตป้องกันไม่ให้มีการรบกวน ในเขตนี้จะประกอบไปด้วยสิ่งก่อสร้างทางสถาปัตยกรรม อาคาร บ้านเรือนในเขตเมืองเก่าทั้งหมด ซึ่งจะต้องปกป้องดูแลให้มีสภาพเหมือนเดิม

เขตที่ 2 เขตสิ่งแวดล้อมทางนิเวศ ในเขตนี้จะประกอบไปด้วยพื้นที่ที่อยู่รอบเขต 1 อาจมีสิ่งก่อสร้างใหม่เกิดขึ้นได้ แต่ต้องไม่กระทบต่อโครงสร้างทางสถาปัตยกรรมเดิม ต้องไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมทางนิเวศ ในเขตที่ 2 นี้ ได้แบ่งย่อยออกเป็น เขต 2A และเขต 2B อีกเพื่อสะดวกต่อการควบคุมและอนุรักษ์เมือง

ในการจัดทำผังเมืองของภาครัฐควรมีการกำหนดให้มีการเปิดโอกาสในการแสดงความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนโดยรอบมรดกโลกทางวัฒนธรรมเพื่อกำหนดผังเมืองในบริเวณมรดกโลกทางวัฒนธรรม รัฐต้องแยกเขตเศรษฐกิจใหม่ให้ออกไปจากเขตเมืองเก่า การกำหนดโซนดังกล่าวเพื่อเป็นการกำหนดขอบเขตชัดเจนและง่ายต่อการอนุรักษ์และการบังคับใช้กฎหมายว่าจะใช้อย่างไรให้เกิดประโยชน์ต่อมรดกโลกทางวัฒนธรรมและทำให้ชุมชนมีส่วนร่วมกับมรดกโลกทางวัฒนธรรมอย่างแท้จริง

2) ควรมีการใช้อำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในท้องถิ่นอย่างเข้มงวดไม่ว่าจะเป็นตามอำนาจตามพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 (แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2535) พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ.2522 พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 ซึ่งกฎหมายแต่ละฉบับได้ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ในการดูแลมรดกโลกทางวัฒนธรรมในการเข้าไปคุ้มครองอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมไม่ให้เสี่ยงต่อการถดถอยจากการเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม

ในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในมรดกโลกทางวัฒนธรรมรวมถึงบัญชีรายชื่อเบื้องต้นของโบราณสถานที่สำคัญในประเทศไทย โดยเฉพาะปัญหาเรื่องป้ายโฆษณา ขยะ ซึ่งส่งผลต่อภาพลักษณ์และส่งผลให้เกิดภูมิทัศน์ที่ไม่สวยงามในบริเวณมรดกโลกทางวัฒนธรรม หากไม่สามารถบังคับใช้กฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพก็ต้องมีการตราเทศบัญญัติเพื่อเป็นการดูแลปัญหาป้ายโฆษณา ขยะ อาคารที่มีการ

ดัดแปลงหรือสร้างอย่างไม่คำนึงถึงมรดกโลกทางวัฒนธรรม เช่น ในเรื่องป้ายโฆษณาควรกำหนดโทษปรับให้สูงมากขึ้นและควรกำหนดโทษเป็นรายวันหากมีการฝ่าฝืนกฎหมาย เป็นต้น

และปัญหาขยะมูลฝอยในบริเวณโดยรอบมรดกโลกทางวัฒนธรรมเป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ส่วนท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม ก็ไม่ควรผลักภาระไปให้เจ้าหน้าที่เพียงอย่างเดียวควรมีการกำหนดหน้าที่ของประชาชน รวมถึงสิทธิของชุมชนในบริเวณ โดยรอบในการดูแลขยะในบริเวณพื้นที่มรดกโลกทางวัฒนธรรมโดยชุมชน

3) ควรมีการกำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานอย่างชัดเจนไม่ให้เกิดการทับซ้อนโดยแบ่งอำนาจของเจ้าหน้าที่กรมศิลปากรกับเจ้าพนักงานท้องถิ่น โดยกำหนดไว้พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2535) โดยเพิ่มอยู่ในหมวดเฉพาะในส่วนเกี่ยวกับมรดกโลกทางวัฒนธรรม ทั้งนี้โดยการนำเอากฎหมายของประเทศอิตาลีที่มีการบริหาร ออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ภาค (Region) จังหวัด (Province) และเทศบาล (Commune) โดยมีการแบ่งอำนาจหน้าที่และการปฏิบัติงานที่แบ่งออกเป็นหลายชั้น

ในงานของเทศบาลจะดูแลการก่อสร้างในท้องถิ่น การวางระบบผังเมือง การบริการสาธารณะ การรักษาสิ่งแวดล้อมบริเวณโดยรอบมรดกโลกทางวัฒนธรรม เป็นต้น

ในงานของจังหวัด จะดูแลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในเรื่องการบำรุงดิน น้ำ เสียง สัตว์และพืชบริเวณโดยรอบมรดกโลกทางวัฒนธรรม

ในงานของภาค จะกำกับในเรื่องผังเมืองทั่วไปซึ่งเป็นภาคใหญ่ขึ้นมาอีกที่ รวมถึงการคอยควบคุมดูแลให้เป็นไปตามแผนงานที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ดูแลมรดกโลกทางวัฒนธรรม

เมื่อมีการกำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานในการดูแลมรดกโลกทางวัฒนธรรมอย่างชัดเจน ปัญหาการทับซ้อนของอำนาจเจ้าหน้าที่จึงมีความชัดเจนและสามารถบังคับใช้กฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4) ควรนำกฎหมายเดิมที่เกี่ยวข้องกับโรงแรมมีอยู่บังคับใช้กฎหมายกับเซอร์วิสอพาร์ทเมนท์ที่มีการประกอบธุรกิจเชิงโรงแรมในบริเวณมรดกโลกทางวัฒนธรรมอย่างเข้มงวด โดยต้องมีการตรวจสอบและจับกุมอย่างจริงจัง เช่น การที่ผู้ประกอบการเซอร์วิสอพาร์ทเมนท์ไม่ได้ดำเนินการขออนุญาตในการประกอบธุรกิจโรงแรม จากนั้นทะเบียนก่อนดำเนินการประกอบธุรกิจ ทั้งนี้ ตาม พระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ.2547 มาตรา 59 ได้บัญญัติโทษไว้ว่าหากฝ่าฝืนต้องระวางโทษ 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 20,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และปรับไม่เกิน 10,000 บาทต่อวันตลอดเวลาที่ทำการฝ่าฝืน โดยเจ้าหน้าที่ต้องดำเนินการตามกฎหมายอย่างจริงจัง จึงจะเกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพ แต่ถ้าใช้วิธีการบังคับใช้กฎหมายแล้วปัญหายังไม่ลดลงหรือยังไม่หมดสิ้นไป ก็ต้องใช้การบัญญัติกฎหมายเป็นการเฉพาะสำหรับผู้ประกอบการเซอร์วิสอพาร์ทเมนท์ โดยทำการกำหนดหลักเกณฑ์การขออนุญาตเพื่อเป็นมาตรฐานทั้งในเรื่องความปลอดภัย ความ

สะอาด เป็นต้น เพื่อให้ช่องว่างทางกฎหมายนี้บรรเทาลงไปและทำให้ไม่ให้มีผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของมรดกโลกทางวัฒนธรรมในประเทศไทยจากนักท่องเที่ยวซึ่งจะได้รับผลกระทบโดยตรง

5) ควรมีการแก้ไขในส่วนการกำหนดโทษในพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2535) ในส่วนแพ่งและอาญา โดยต้องมีการกำหนดโทษให้สูงขึ้น หากเจ้าหน้าที่ที่มีความรับผิดชอบโดยตรงต้องได้รับโทษในพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2535) และต้องบัญญัติโทษให้สูงกว่ากฎหมายทั่วไปเพื่อเป็นการป้องปรามและเพื่อให้เจ้าหน้าที่ตระหนักถึงหน้าที่ความรับผิดชอบต่อประเทศชาติ และควรกำหนดให้สิทธิแก่ประชาชน หรือชุมชนที่ใกล้เคียงมรดกโลกทางวัฒนธรรมมีสิทธิฟ้องร้องดำเนินคดีแก่ผู้ทำให้เกิดความเสียหายทำลายมรดกโลกทางวัฒนธรรม เพื่อเป็นการสร้างชุมชนให้เข้มแข็งพร้อมดูแลอนุรักษ์โบราณสถานให้คงอยู่ต่อไป

6) ควรมีการสนับสนุนจากรัฐให้กับชุมชน โดยรอบมรดกโลกทางวัฒนธรรมหรือโบราณสถานที่อยู่ในบัญชีรายชื่อเบื้องต้น โดยมีการจัดตั้งหน่วยงานของภาคประชาชนซึ่งเป็นชุมชนใกล้เคียง ในการดูแลด้านการอนุรักษ์ การท่องเที่ยว ความปลอดภัย ความสะอาด รวมถึงองค์ความรู้เพื่อเป็นการปลูกฝังความสำคัญของโบราณสถานเหล่านั้นให้กับเยาวชนได้ตระหนักถึงความสำคัญและประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสถานที่ดังกล่าว โดยกำหนดไว้ในหมวดเฉพาะมรดกโลกทางวัฒนธรรมในพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2535)

ควรมีการจัดให้มีกองทุนส่งเสริมคุ้มครองมรดกโลกทางวัฒนธรรมในประเทศไทย เป็นการบริหารจัดการมรดกโลกทางวัฒนธรรมและบัญชีรายชื่อเบื้องต้นไม่ว่าจะเรื่องการดูแลสถานที่ แผนประชาสัมพันธ์ อัตราเงินเดือน เพื่อให้มีการดูแล ปกป้องคุ้มครองมรดกโลกทางวัฒนธรรมและบัญชีรายชื่อเบื้องต้นอย่างมีประสิทธิภาพ

และควรมีกำหนดสิทธิประโยชน์ในทางภาษี ในการลดหย่อนภาษีเงินได้ สำหรับบุคคล หรือนิติบุคคลที่บริจาคเงิน ในการช่วยอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมให้กับภาครัฐ หรือ กองทุนสำหรับมรดกโลกทางวัฒนธรรมโดยเฉพาะ โดยทำการเพิ่มเติมลงในส่วนพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2535) หมวดเฉพาะมรดกโลกทางวัฒนธรรม ทั้งนี้หลักเกณฑ์ เงื่อนไขเป็นไปตามที่กำหนดไว้ในประมวลรัษฎากร

บรรณานุกรม

- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำนักจัดการสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรมสำนักงานนโยบายแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. ชุดความรู้ด้านการอนุรักษ์ คู่มือแหล่งมรดกโลก เล่มที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับอนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลก. กรุงเทพมหานคร : โมโนกราฟ สตุติโอ กันยายน, 2556.
- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำนักจัดการสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรมสำนักงานนโยบายแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. ชุดความรู้ด้านการอนุรักษ์ คู่มือแหล่งมรดกโลก เล่มที่ 2 แหล่งมรดกโลกของไทย. กรุงเทพมหานคร : โมโนกราฟ สตุติโอ กันยายน, 2556.
- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำนักจัดการสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม สำนักงานนโยบาย แผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. ชุดความรู้ด้านการอนุรักษ์ คู่มือแหล่งมรดกโลก เล่มที่ 3 การเตรียมการขึ้นทะเบียนแหล่งมรดกโลก. กรุงเทพมหานคร : โมโนกราฟ สตุติโอ กันยายน, 2556.
- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำนักจัดการสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม สำนักงานนโยบาย แผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. ชุดความรู้ด้านการอนุรักษ์ พัฒนา และบริหารจัดการ เมืองเก่า เล่มที่ 1 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเมืองเก่าในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : ตุลาคม, 2554.
- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำนักจัดการสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม สำนักงานนโยบาย แผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. ชุดความรู้ด้านการอนุรักษ์ พัฒนา และบริหารจัดการ เมืองเก่า เล่มที่ 2 แนวคิดและหลักเกณฑ์โดยทั่วไป เกี่ยวกับการอนุรักษ์ พัฒนา และฟื้นฟูเมืองเก่า. กรุงเทพมหานคร : ตุลาคม, 2554.
- กรรณิการ์ สุธีรัตนภิรมย์. “พัฒนาการแนวความคิด และวิธีการอนุรักษ์โบราณสถานในประเทศไทย.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม, 2548.
- ปริญญาวัน ชมแสวก. “คำเสียหายเชิงลงโทษกรณีคดีละเมิด.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550.
- พินิจ ทิพย์มณี. “มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมธุรกิจเชิงโรงแรม.” วารสารคุณภาพชีวิตกับกฎหมาย ปีที่ 11. ฉบับที่ 1. (ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2559).

สุนีย์ ทองจันทร์ และคณะวิจัย. “ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายในการบริหารจัดการ โบราณสถาน โบราณวัตถุ และ สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ : ศึกษากรณีเกาะเมืองจังหวัดพระนครศรีอยุธยา.”
กรุงเทพมหานคร : สำนักเลขาธิการ วุฒิสภา, 2556.